

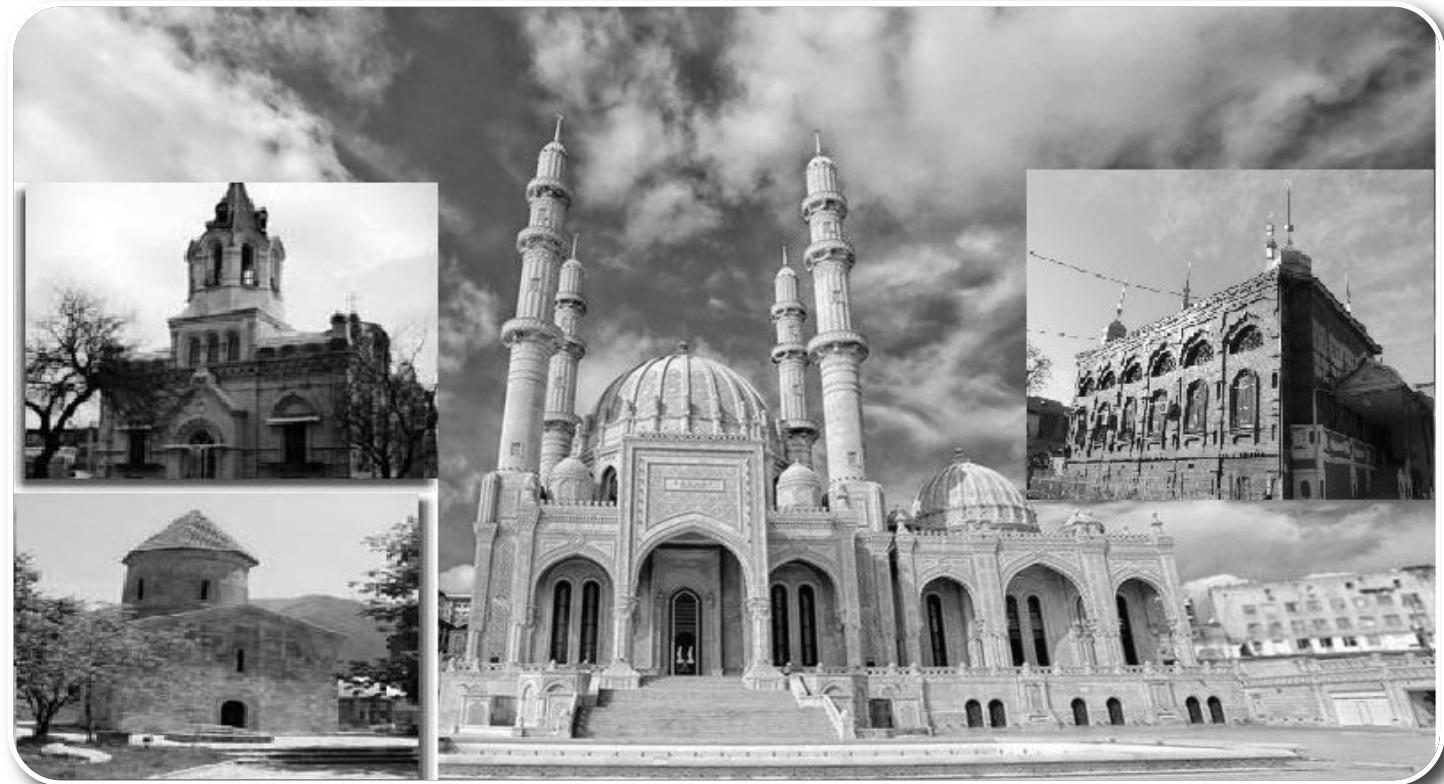
Bütün dünyada, elece de, islam dünyasında büyük hörmət, nüfuz malik olan, prinsipial və ədalətli mövqeyi ile seçilən Azərbaycanın multikultural dəyərləri dünyaya örnək, nümunədər. Bütün dünya ölkələri bu mühitə maraq göstərir. Qeyd edək ki, xalqımızın tarixi keçmişindən qalan tolerantlıq və multikulturalizm prinsipləri ölkəmizin qanunvericiliyində də özəksini tapıb. Bele ki, Milli Məclis "Dini etiqad azadlığı haqqında", "Dini ekstremizmə qarşı mübarizə haqqında" qanunlar qəbul edib. Müasir dünyada baş verən siyasi proseslər, müsəlman ölkələrindeki müharibə və münaqişələr, bəzi ölkələrdə islamofobiyanın yayılması islam dünyasında həmrəyliyin zərurılıyını bir daha əyani surətdə göstərir. Bele şəraitdə Azərbaycan dünyada həmrəyliyin, elece de islam həmrəyliyinin təmin edilməsinin tərəfdarı kimi çıxış edir. Bu gün Azərbaycan islam həmrəyliyi ideyalarına və mədəniyyətlərə sənədli dövlətdir. Azərbaycan öz eqidəsinə, milli dəyərlərinə sadıq bir dövlətdir. Azərbaycan İslami dəyərlərə, islam dininə bağlı dövlətdir. Bunun nəticəsidir ki, müasir dövrümüzdə ölkəmizdə İslami dəyərlər, multikulturalizm məktəbi və tolerantlıq yeni dövrünü yaşayır. Bu gün tolerantlığın məkanı, multikultural ənənələrə, islam dininə sadıq müstəqil Azərbaycan mədəniyyətlərin diaЛОQUNUN İNKİŞAFINA, mədəni müxtəlifliyin qorunub-saxlanması və sivilizasiyalar arasındaki qarşılıqlı münasibətlərin tənzimlənməsinə yönəlmüş mühüm layihələrin, mötəbər forumların gerçekləşdirilməsi sahəsində zəngin təcrübəye malikdir. Multikultural münasibətlərin davamlılığı, onun bugünkü inkişafı, bilavasitə, dövlət dəstəyindən qaynaqlanır.

"BİZ HEÇ VAXT İNAMIMIZDAN, DİNİMİZDƏN UZAQLAŞMAYACAQ VƏ BU MƏNƏVİ MƏNBƏLƏRİMİZDƏN İSTİFADƏ EDƏRƏK GƏLƏCƏYİMİZİ QURACAGIQ"

Ölkədə formalasən bu və ya digər dəyərlər Azərbaycan cəmiyyətini səciyyələndirir. Azərbaycan dövlətinin qurucusu və memarı olan Ulu Önder Heydər Əliyev "Biz heç vaxt inamımızdan, dinimizden uzaqlaşmayaçaq və bu mənəvi mənbələrimizdən istifadə edərək gələcəyimizi quracağıq"- deyirdi. Azərbaycan xalqının adət-ənənələri, milli-mənəvi dəyərləri, mədəniyyəti ilə fəxərət hissə keçirən Heydər Əliyev dini abidələrə, mədəniyyət ocaqlarına ehtiyatla yanaşır, böyük həssaslıqla qayğı göstərdi. 1994-cü ildə Səudiyyə Ərəbistanında rəsmi sefərdə olan Ulu Önder Heydər Əliyev islam dininə olan yüksək etiqadı, rəğbətinin teçsümü kimi Mekke şəhərini və Kəbəni ziyaret etdi. Bir neçə il sonra 1998-ci ildə isə Həcc ziyarətində oldu. Bu İslami dəyərləre olan münasibət idi.

Heydər Əliyev islam dininin insanların mənəvi dünyasının paklanmasından rolunu yüksək qiymətləndirdi: "Bizim dinimiz mütərəqqi dindir. Əsrlər boyu islam dini özünün mütərəqqi olduğunu və eyni zamanda islam dininə itaat edən adamların hamısına özünü nə qədər təreqqipərvər və nə qədər dünyəvi əhəmiyyətli olduğunu sübut edir, müsəlmanlara daimi xoşbəxtlik bəxş edir. Bizim dinimiz müsəlmanları həyatlarında rast geldiyi çətinliklərdən xilas etməyə, düşmənlərə qarşı mübarizədə qalib gəlməyə və özlərini, öz ölkələrini, öz dinini, öz peşəsini qoruyub-saxlamağa həmişə yardım etmişdir. Həc şübhə yoxdur ki, islam dini inдиya qədər olan tarixində dünyaya nümayiş etdirdiyi əzəmetini, qüdrətin bundan sonra daha da gücləndirəcək və bütün islam dininə itaat edən adamların hamısını xoşbəxtliyə və səadətə getirib çıxaracaqdır". Bəli, bu, həqiqətən de belədir.

"MÜXTƏLİF DİNLER VƏ MƏZHƏBLƏR ARASINDA DOSTLUQ VƏ DÖZÜMLÜLÜK MÜNASİBƏTLƏRİNİN DƏ ALTERNATİVİ YOXDUR"

Dünyada alternativi olmayan multikultural dövlət

Bütün tarixi çağlarda aparıcılığı özündə saxlamış Avropa ölkəlerinin xalqları islam mədəniyyətinə, incəsənetinə hörmətlə yanaşaraq, bu mədəniyyətlə mübadilənin həyata keçirilməsinə maraq göstərmişlər. İslam öz dəyərləri ilə Qərb dünyasını hər zaman üstəleyib. Bu gün dünyada islam həmrəyliyinin gücləndirilməsi üçün böyük işlər görülür. Bu gün fealiyyətdə olan İslam Əməkdaşlıq Teşkilatı islam ölkələri arasında birləşdirilməsi, çoxşaxəli əlaqələrin inkişafı, bütün islam xalqlarının azadlıq və milli hüquqlarının qorunmasına dəstəkləmək, beynəlxalq təhlükəsizliyin və sülhün qorunmasına istiqamətində iş aparır. "İslam dünyasının BMT - si" adlandırılınan İslam Əməkdaşlıq Teşkilatı dünya məqyasında əsas məqsədi dini, tarixi, siyasi, mənəvi dəyərlərlə bağlı olan müsəlman xalqlarının fərمانı və inkişafını artırmaq, onların mənəfəyi və maraqları naməne islam həmrəyliyinin möhkəmləndirilməsi, İslami dəyərlərin qorunması olan ən nehəng və hörmətli müsəlman təşkilatıdır. Tarixi keçmiş, dini, mədəni və mənəvi dəyərləri ilə islam dünyasının ayrılmaz hissəsi olan Azərbaycanın bu təşkilata üzv olması ilə beynəlxalq aləmdə respublikamızın qarşısında yeni imkanlar açıldı, Azərbaycanın müsəlman olmasına baxmayaraq, xristianlar, yəhudilər, ümumiyyətlə, bütün dini konfessiyaların nümayəndələri sülh və əməmənəliş şəraitində birgə yaşayırlar. Bu gün Azərbaycanda xristianlığın ayrı-ayrı cərayanlarının icmaları sərbəst şəkilde fealiyyət göstərir və 7 sinagog, 4 gürçü kilsəsi da fealiyyətdədir. Müasir dünyada baş verən siyasi proseslər, müsəlman ölkələrindeki müharibə və münaqişələr, bəzi ölkələrdə islamofobiyanın yayılması islam dünyasında həmrəyliyin zərurılıyını bir daha əyani surətdə göstərir. Bele şəraitdə Azərbaycan dünyada həmrəyliyin, elece de islam həmrəyliyinin təmin edilməsinin tərəfdarı kimi çıxış edir.

Multikultural və tolerant dövlət kimi də tanınan Azərbaycanın tasadüfi deyil ki, dünya dövlətləri bu sahədə olan təcrübəsinə maraqlıdır. "Razılıq hissi ilə qeyd etmek istərdim ki, bu gün dünyada tolerantlıq örnəyi kimi tanınan Azərbaycan sivilizasiyalarası diaЛОQUNUN İNKİŞAFINA, beynəlxalq sülh və təhlükəsizliyin təmin olunması istiqamətində ardıcıl olaraq zəruri təşəbbüs və çağırışlarla çıxış edir. Son illər ölkəmizdə beynəlxalq humanitar forumların, dünya dini liderlərinin sammitlərinin keçirilməsi, Beynəlxalq Tolerantlıq Gününn böyük məmənuniyyət hissi ilə ayrı-ayrı konfessiyaların nümayəndələrinin iştirakı ilə qeyd olunması, bəşəriyyəti narahat edən qlobal problemlər etrafında birgə müzakirələrin aparılması bunun bariz nümunəsidir. Bu gün bir sıra ölkələrdə şahidi olduğumuz müraciət-kəbət etno-siyasi proseslər, dinin siyasi ambisiyalara alet edilmesi cəhdleri, radikalizm və ekstremitəzin artması göstərir ki, sülh və əməmənəliş axtarışında olan dünyamızda multikulturalizmin alternativi olmadığı kimi, müxtəlif

dinlər və məzheblər arasında dostluq və döyünlük münasibətlərinin də alternativi yoxdur", - deyə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev bildirmişdir. Azərbaycan əhalisinin 96 faizinin müsəlman olmasına baxmayaraq, xristianlar, yəhudilər, ümumiyyətlə, bütün dini konfessiyaların nümayəndələri sülh və əməmənəliş şəraitində birgə yaşayırlar. Bu gün Azərbaycanda xristianlığın ayrı-ayrı cərayanlarının icmaları sərbəst şəkilde fealiyyət göstərir və 7 sinagog, 4 gürçü kilsəsi da fealiyyətdədir. Müasir dünyada baş verən siyasi proseslər, müsəlman ölkələrindeki müharibə və münaqişələr, bəzi ölkələrdə islamofobiyanın yayılması islam dünyasında həmrəyliyin zərurılıyını bir daha əyani surətdə göstərir. Bele şəraitdə Azərbaycan dünyada həmrəyliyin, elece de islam həmrəyliyinin təmin edilməsinin tərəfdarı kimi çıxış edir.

BAKİDA ERMƏNİ KİLSƏSİ TOLERANTLIĞIMIZIN BARİZ GÖSTƏRİCİSİDİR

Katırladaq ki, Azərbaycan multikulturalizm ideyasını irəli sürdüyü vaxtda, Ermənistan işğalçılıq siyasetini davam etdirirdi. Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü nəticəsində bir milyondan çox Azərbaycan vətəndaşı qaçqın və məcburi kökükənə çevrilmişdi. BMT Tehlükəsizlik Şurasının 1993-cü il tarixli 822, 853, 874 və 884 nömrəli qətnamələrinə, həmcinin BMT, AŞPA, ATƏT və İƏT Baş Assambleyalarının Ermənistanı qeyd-sərtərsiz olaraq təcavüz etdiyi

ölkədən qoşunlarını çıxarmağa səsləyen qətnamələrinə baxmayaraq, Ermənistan hələ də beynəlxalq hüquq normalarını kobud şəkildə pozmaqdə davam edirdi. Azərbaycanın ermənilər tərəfindən işgal altında olan ərazilərində saysız hesabda abidələri var idi. Bu tarixi abidələr erməni işgalçılara tərəfindən dağıldılmışdır. Tarixi və memarlıq abidələrinə nəzər yetirərkən işgal altında olan nə qədər sayıda dini və mədəniyyət abidələri ilə tanış olurq. Qarğabazar kəndində Cəlil turbəsi, Aşağı Veyselli kəndində Mihəlli turbəsi, Qocəhmədi kəndində məscid binası, Horadız kəndində İmamzade turbəsi, Fuzuli şəhərində məscid binası, Aşağı Aybasandı kəndində İbrahim turbəsi və s. onlara belə tarixi əhəmiyyətli abidələr işgal altında idi.

Ermənistanın işgalindən nəticəsində saysız mədəni abidələr dağıldılmışdır. Bütün bunlar Ermənistan tərəfindən Azərbaycana qarşı olan ərazi iddiasının nəticəsində baş vermişdir. Azərbaycanın ən nadir tarixi abidələri onun tarixini, adet və ənələrini, onun mədəni kökünü özündə etibar etdir. Vaxtile erməni qəsbəkarlarının işgal altında olan ərazilərimizdəki abidələrin saxtalasdırılması istiqamətində aparılan işlər Ermənistanın özünü təsdiqlemek, tarixi, mədəniyyətini yaratmaq siyasetinə xidmet edirdi. Amma Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzüne baxmayaraq, Bakıda erməni kilsəsi qorunub-saxlanılır. Təkcə elə bu fakt xalqımızın tolerantlığının bariz göstəricisidir. Ermənilərin törfəkləri vandallıqlara baxmayaraq, bu gün işgaləndən azad olunan ərazilərimizdəki dini, mədəni abidələr temir və bərpə olunur.

Bu gün tolerantlığın məkanı, multikultural ənənələrə, islam dininə sadıq müstəqil Azərbaycan mədəniyyətlərin diaЛОQUNUN İNKİŞAFINA, mədəni müxtəlifliyin qorunub-saxlanması və sivilizasiyalar arasındaki qarşılıqlı münasibətlərin tənzimlənməsinə yönəlmüş mühüm layihələrin, mötəbər forumların gerçekləşdirilməsi sahəsində zəngin təcrübəye malikdir. Bu gün multikultural münasibətlərin davamlılığı, onun bugünkü inkişafı, bilavasitə, dövlət dəstəyindən qaynaqlanır. Dövlət başçısı İlham Əliyev qeyd etdiyi kimi, biz nəinki ölkə daxilində milyələrarası və dinlərarası münasibətlər ən yüksək səviyyədə tənzimləyirik, həll edirik, biz dünyaya nümunədən də göstəririk: "Bax, bəzək inkişaf etmək lazımdır. Multikulturalizm alternativsiz bir hərəkat olmalıdır. Hesab edirəm ki, biz bu nümunəni göstərək, başqa yerlərə də öz təsir imkanlarımızı genişləndiririk"

Zümrüd BAYRAMOVA